

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

თამარ შიუკაშვილი

ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების ტიპოლოგიური
შედარება - შეპირისპირება

ფილოლოგიის დოქტორის (1005) აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

წარმოდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

სპეციალობა: ტიპოლოგიური ლინგვისტიკა

თელავი
2016

ნაშრომი შესრულებულია იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ქართული ფილოლოგიისა და უცხო ენებისა და ლიტერატურის დეპარტამენტებში

სამეცნიერო ხელმძღვანელ(ებ)ი:

ნუნუ გელდიაშვილი, პროფესორი

მანანა ღარიბაშვილი, პროფესორი

შემფასებლები: თინათინ სინჯიაშვილი, პროფესორი

თამილა ზვიადაძე, ასოცირებული პროფესორი

დაცვა შედგება 2016___ წლის ”__14___” __07_____, __12-00___

საათზე იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე: კორპუსი _____ აუდიტორია _____

მისამართი: საქართველო, თელავი, 2200

ქართული უნივერსიტეტის ქუჩა N 1

ტელ: +995 350 27 24

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკასა და ვებ-გვერდზე :<http://tesau.edu.ge>

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი,

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,

პროფესორი: ნინო კოჭლოშვილი

სადისერტაციო ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომი „ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების ტიპოლოგიური შედარება- შეპირისპირება“ შედგება შესავლის, ხუთი თავისა და დასკვნითი ნაწილისაგან.

ნაშრომის შესავალში გაანალიზებულია საკვლევი თემის აქტუალობა, კვლევის მიზნები, ამოცანები, ანალიზის კონკრეტული მეთოდები, გამოკვეთილია მეცნიერული სიახლე, მისი თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება.

საკვლევი საკითხის აქტუალობა: ამ თუ იმ საკითხის ტიპოლოგიურ ჭრილში კვლევა, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს საკვლევი ობიექტის მრავალმხრივ ანალიზს და შემდგომ შესაბამისი დასკვნების განზოგადებას, რაც ვფიქრობთ, უდავოდ, განაპირობებს ტიპოლოგიური ძიებების აქტუალობას.

ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების ტექსტების შეპირისპირება წარმოადგენს საკმაოდ ტევად და რთულ სტრუქტურულ თუ სემანტიკურ ქვესისტემას, რაც ცხადყოფს როგორც ქართველი, ისე ინგლისელი ენათმეცნიერების ინტერესს მათი შესწავლის მიმართ.

არამონათესავე ენების შეპირისპირებითი შესწავლა შესაძლებლობას გვაძლევს, უფრო მკაფიოდ და ნათლად გამოვავლინოთ შესასწავლი ენების თავისებურებანი. საენათაშორისო კონტრასტული ანალიზი ბევრ შემთხვევაში გაცილებით უფრო ეფექტურია, ვიდრე შიდაენობრივი, რადგან შეგვიძლია, აღმოვაჩინოთ ამა თუ იმ ენის ისეთი თავისებურებები, რომელთა დადგენა ძნელი იქნებოდა მხოლოდ ერთი ენის კვლევისას.

ნაშრომის მიზანი და ამოცანები: ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების ტიპოლოგიური შედარება - შეპირისპირება. კვლევის მიზნიდან გამომდინარე, ჩვენს ძირითად ამოცანას წარმოადგენს იზომორფიზმებისა და ალომორფიზმების დადგენა და ამის საფუძველზე, გარკვეული უნივერსალიების გამოვლენა. ამისათვის ნაშრომში გაანალიზებულია ისეთი საკითხები, როგორცაა ხალხური ზღაპრების სტრუქტურული და სემანტიკური მიმართებანი.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე იმაში მდგომარეობს, რომ პირველად ხორციელდება ხალხური ზღაპრების მონოგრაფიული კვლევა კონტრასტულ ჭრილში, კერძოდ, ქართული და ინგლისური ენების მასალაზე დაყრდნობით. შეპირისპირებითმა ანალიზმა საშუალება მოგვცა, დაგვედგინა ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების სტრუქტურული და სემანტიკური მსგავსება-განსხვავებანი; გამოგვეკვეთა უნივერსალური და სპეციფიკური ნიშან-თვისებები, რამაც, ერთი მხრივ, თვალსაჩინო გახადა ის განსხვავება,

რომელიც შესაპირისპირებელ ენებს შორისაა; მეორე მხრივ, წარმოაჩინა ცალკეული ენის შიგნით შესასწავლი მოვლენის ბევრი ახალი, მანამდე გაუთვალისწინებელი მხარე. ნაშრომში დასაბუთებულია, რომ ზღაპარი, როგორც ტექსტი, მართლაც, საინტერესო და სპეციფიკურ სტრუქტურულ - სემანტიკურ მთლიანობას წარმოადგენს; იგი ენის გამოხატულების უმნიშვნელოვანესი შესაძლებლობაა, სადაც ფაქტობრივად რეალიზებულია ნიშანდობლიობები ენის თითქმის ყველა დონეზე და, ამავდროულად, შესანიშნავადაა წარმოჩენილი კულტურული უნივერსალიებიც.

ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებულია კვლევის შემდეგი მეთოდები:

აღწერითი მეთოდი, რომლის საფუძველზეც დავაჯგუფეთ თითოეული ენის თანამედროვე ეტაპზე არსებული მახასიათებლების კლასიფიცირება და მასალის მომზადება კონტრასტული კვლევისათვის.

შედარების მეთოდის საშუალებით შევუპირისპირეთ ხალხური ზღაპრის ტექსტები, მეტატექსტები და ზღაპრის თარგმანები, რის საფუძველზეც დადგინდა ძირითადი თავისებურებები, რომლებიც ახასიათებს ქართულ და ინგლისურ ენებს.

ტიპოლოგიური მეთოდის შედეგად მივიღეთ ლექსიკურ - სემანტიკურ და მორფოლოგიურ - სინტაქსურ სტრუქტურათა ერთიანი სურათი.

თვისობრივი მეთოდის საფუძველზე დავადგინეთ სტრუქტურათა შემადგენელ ელემენტთა შიდა ურთიერთმიმართებანი; გამოვლინდა ორი განსხვავებული სისტემის მქონე ენისათვის დამახასიათებელი როგორც უნივერსალიები, ისე რეალიები.

რაოდენობრივი კვლევის მეთოდმა საშუალება მოგვცა, ზღაპრის ტექსტებში დაგვედგინა სომატური იდიომების, ენობრივი ფორმულებისა და საკრალური რიცხვების სტატისტიკური მონაცემები.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება განისაზღვრება იმით, რომ კვლევის შედეგები მნიშვნელოვანი და საინტერესო იქნება ენათა ტიპოლოგიის თვალსაზრისით. შედეგად მიღებული კონტრასტული გამოკვლევა და მასში თავმოყრილი ენობრივი მასალა გარკვეულ წვლილს შეიტანს ტიპოლოგიური ლინგვისტიკისა და მისი მომიჯნავე დარგების (კომპარატივისტიკა, ლინგვოკულტუროლოგია, ფსიქოლინგვისტიკა და ა.შ.) შემდგომ განვითარებაში; შესატყვისი მიმართულებებით კვლევის გაგრძელება - გაღრმავებაში. დისერტაციის ცალკეული დებულებები და მასში გაანალიზებული მასალა, ვფიქრობთ, საინტერესო იქნება ამ საკითხით დაინტერესებულ პირთათვის; მთარგმნელთათვის; გამოკვლევა სასიკეთოდ წაადგება უმაღლეს სასწავლებლებში პროფესორ-მასწავლებლებსა და სტუდენტებს სპეცურსებსა და პრაქტიკულ საქმიანობაში.

ნაშრომის სტრუქტურა: სადისერტაციო ნაშრომი შედგება 200 გვერდისაგან. ნაშრომი მოიცავს შესავალს, ხუთ თავსა და დასკვნით ნაწილს.

მას თან ერთვის გამოყენებული სამეცნიერო ლიტერატურა, საანალიზო წყაროები, ინტერნეტმასალის ელექტრონული ვებგვერდები, ცხრილები, დიაგრამები და დანართები, სადაც წარმოდგენილია საილუსტრაციო ემპირიული მასალა.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

ზღაპარი ხალხური სიბრძნის ერთ–ერთი ყველაზე უფრო ძველი და პოპულარული ჟანრია. იგი ძალზე დიდი ხნის წინათ ზეპირად შეუქმნიათ ჩვენს წინაპრებს. ზეპირად, ვამბობთ, რადგანაც იმ შორეულ წარსულში ხალხმა ჯერ კიდევ არ იცოდა ასოების წერა. შემდეგ კი ამ ზეპირად მონათხრობს ხალხი მოსმენით იმახსოვრებდა და კვლავ ზეპირად გადასცემდა შთამომავლობას. მრავალი ასეული წლის განმავლობაში ეს ზეპირი ფანტასტიკური მოთხრობები ასე გადადიოდა კუთხიდან კუთხეში თაობიდან თაობაზე. განსაკუთრებით დიდი იყო ზღაპრის დანიშნულება მანამ, სანამ ხალხი დამწერლობას განავითარებდა. მაგრამ არც დამწერლობას და არც წიგნს ზღაპარი არ მოუსპია. იგი მწერლობის მხარდამხარ ვითარდებოდა და ვრცელდებოდა, რადგანაც მას თავისი საკუთარი ფუნქცია და ტრადიცია ჰქონდა [http://elasevenia.blogspot.com/2012/12/blog-post_6874.html].

როგორც ცნობილია, ფოლკლორისტიკაში ზღაპარი განიხილება, როგორც დაკავშირებულ ელემენტთა შინაგანი ერთობლიობით გამოწვეული ორგანიზებული სისტემა, რომელსაც წარმოქმნის იდეური და ფსიქოლოგიური შინაარსი, მოტივები, სიუჟეტები, ჟანრული კომპოზიციისა და მხატვრული სტილის ნიშნები [ქურდოვანიძე 2002: 4].

ნაშრომში საანალიზო მასალად გამოყენებულია XIX-XX საუკუნის ხალხური ზღაპრები. ქართული ხალხური ზღაპრები – გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი 1976წ. ჯოზეფ ჯაკობსის მიერ შეკრებილი ინგლისური ხალხური ზღაპრები, რომელიც ძირითადად მოპოვებულია ინტერნეტ რესურსებიდან - <http://www.surlalunefairytales.com> ინგლისური ხალხური ზღაპრები (მთარგმნელი ნ. მათიკაშვილი) „ნაკადული“, 1983წ. მარჯორი უორდროპი „ქართული ხალხური ზღაპრები“ (ინგლისური თარგმანი „Georgian Folk Tales“) 1894წ.

I თავი

ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების სტრუქტურული ტიპოლოგია

პირველი თავი - მოიცავს რვა პარაგრაფს: 1. ზღაპრის, როგორც მხატვრულ - შემოქმედებითი ჟანრის რაობა; 2. ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების დასაწყისისა და დასასრულის ფრაზათა ტიპოლოგიური მიმართებანი; 3. მეტატექსტის სტრუქტურა ხალხურ ზღაპრებში; 4. სიტყვათა და წინადადებათა რიგი ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების მეტატექსტებში; 5. ლექსიკური განმეორება, როგორც მეტატექსტის კონსტიტუენტების დაკავშირების საშუალება; 6. სინონიმური ჩანაცვლება ხალხური ზღაპრების მეტატექსტებში; 7. წინადადებათა ტიპები ზღაპრებში; 8. დროის ურთიერთმიმართება ზღაპრებში. აღნიშნულია, რომ ქართულ ხალხურ ზეპირსიტყვიერებას, როგორც დიდ ეროვნულ საგანძურს, სერიოზული ყურადღება პირველად სამოციანელებმა მიაქციეს. ჩვენი ცნობილი კლასიკოსები ი. ჭავჭავაძე, ი. გოგებაშვილი, ა. წერეთელი და სხვანი თვითონ იყვნენ პირველი ინიციატორები და ჩამწერები ზეპირსიტყვიერი მასალებისა. მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში დაიწყო ზეპირსიტყვიერი მასალების სისტემატური გამოქვეყნება ჟურნალ-გაზეთებში. ქართულენოვანი ენციკლოპედია ასეთი სახის განმარტებას გვაძლევს: **ზღაპარი** პოეტური გამონაგონი, ფანტასტიკურ ამბავზე აგებული თხრობითი ნაწარმოები, რომელიც დაკავშირებულია სინამდვილესთან იდეით, თემატიკით, მოტივებით, სიუჟეტით, ენობრივი თავისებურებით, ეროვნული კოლორიტით. ზღაპარი არის პროზაულიც და ლექსიც [[/ka.wikipedia.org/wiki/](http://ka.wikipedia.org/wiki/)].

ინგლისურ ენაში, ტერმინი „ზღაპარი“ არის სიმბოლო, ნიმუში მოკლე მონათხრობისა, რომელიც შესაბამისად შემოსულია გერმანული და შვედური ტერმინებიდან.

მოცემულ თავში განხილულია ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრის დასაწყისისა და დასასრულის ფრაზათა ტიპოლოგიური ურთიერთმიმართებანი. შეპირისპირებამ ცხადყო, რომ, როგორც ქართულ, ისე ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებს ხატოვანი დასაწყისი აქვს, რომელიც შემდეგი ფრაზითაა წარმოდგენილი - „**Once upon a time**“ „**იყო და არა იყო რა**“. რაც შეეხება დასასრულ ფრაზებს - განსხვავებულია. ქართული ხალხური ზღაპრის დასასრული უფრო ნაირგვაროვანია და ტრადიციული ფორმით გვხვდება. ის რამდენიმე სახის დაბოლოებას წარმოგვიდგენს. თუმცა, ყველასათვის ცნობილია, რომ ქართულ ხალხურ ზღაპარს აქვს ფანტასტიური, აბსტრაქტული, დალოცვითი და სხვა ტიპური დაბოლოებები. თითქმის

უპირობოდ გავრცელებული ფორმაა: - „ჭირი იქა, ლხინი აქა, ქატო იქა, ფქვილი აქა“.

ქართული ხალხური ზღაპრების დასასრულისაგან განსხვავებით, ინგლისური ხალხური ზღაპრების დასასრული შედარებით არახატოვანია.

ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში სხვადასხვანაირადაა გამოხატული ზღაპრის დასასრული. მაგალითად:

❖ **„And the king married his daughter to the young man that had delivered her, and gave a noble’s daughter to his brother; and so they all lived happily all the rest of their days“** The Red Ettin <http://www.surlalunefairytales.com>

„გახარებულმა ხელმწიფემ თავისი ასული უმცროს ვაჟს მიათხოვა, არც მისი უფროსი ძმა დაივიწყა, ისიც დააქორწინა და სიკვდილმდე ტკბილად ცხოვრობდნენ“ [მათიკაშვილი, 1983: 92].

აღნიშნულ პარაგრაფში კონტრასტულ ჭრილში გაანალიზებულია ხალხური ზღაპრის მეტატექსტები. როგორც ქართული, ისე ინგლისური ხალხური ზღაპრები შედგება ერთმანეთთან ჯაჭვურად დაკავშირებული მეტატექსტებით და მათ მთლიანობას სწორედ მეტატექსტების აზრობრივი კავშირი და ურთიერთობა განაპირობებს. ინგლისური ხალხური ზღაპრების მეტატექსტები ერთმანეთისაგან გამოყოფილია კითხვითი და ძახილის ნიშნებით. ინგლისურ ზღაპრებში კითხვითი და ძახილის წინადადებები ტექსტის სტრუქტურული ორგანიზაციის, ერთიანი გაბმული ტექსტის წარმოქმნის ერთ–ერთი აქტიური და ნაყოფიერი საშუალებაა.

მეტატექსტის დონეზე განხილულია სიტყვათა და წინადადებათა რიგის საკითხი. სიტყვათა წყობით ქართული და ინგლისური ენები საკმაოდ განსხვავდება ერთმანეთისგან. ბუნებრივია, არ არსებობს აბსოლუტურად მკაცრი ან თავისუფალი სიტყვათა წყობის მქონე ენები. საქმე თავისუფალი გადაადგილების ხარისხშია, რომლითაც წინადადების წევრებს მის ფარგლებში შეუძლიათ მოძრაობა. ამ თვალსაზრისით, ფლექსიური ენები უფრო თავისუფალია, ვიდრე ფლექსიის არამქონენი და, შესაბამისად, რაც უფრო დაბალია ფლექსიის ხარისხი, მით უფრო დიდია სიტყვათა წყობის მნიშვნელობა. მაგრამ სიტყვათა რიგი ისეთ დამოუკიდებელ წინადადებაში, რომელიც მეტატექსტის კომპონენტია, თავისუფალი არ არის. მეტატექსტის კომპონენტ წინადადებაში სიტყვათა რიგი გარკვეულ კანონზომიერებას ემორჩილება. ეს კანონზომიერება კი გამომდინარეობს მეტატექსტის მდგენელი წინადადებების ადგილით მთლიან სტრუქტურაში.

სტრუქტურული თვალსაზრისით, შესწავლილია წინადადებების ტიპები ხალხურ ზღაპრებში. წინადადება სტრუქტურულად ქართულსა და ინგლისურ ზღაპრებში ერთმანეთის იდენტურია. როგორც ქართული, ისე ინგლისური ხალხური ზღაპრები შედგება შერწყმული და რთული წინადადებებისაგან.

აქვე შესწავლილია მეტატექსტის კონსტიტუენტთა ურთიერთდაკავშირების ისეთი საშუალებანი, როგორცაა: ლექსიკური გამეორება და სინონიმური ჩანაცვლება. ქართული და ინგლისური ენის ზღაპრებში ავტორები ესთეტიკური შთაბეჭდილებების კიდევ უფრო მეტად გაძლიერება-გამძაფრების მიზნით ხშირად მიმართავენ ლექსიკურ გამეორებას. ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში ორი სახის გამეორება გვხვდება: აშკარა და ფარული (იმპლიციტური და ექსპლიციტური).

საანალიზო ენის ზღაპრებში სინონიმური ჩანაცვლება, როგორც მეტატექსტის კომპონენტთა დამაკავშირებელი საშუალებაა. მთქმელი, სინონიმური ჩანაცვლება იქნება ეს თუ ლექსიკური გამეორება, აზრის უფრო მეტი სიძლიერით გადმოცემისათვის იყენებს მათ.

მერვე პარაგრაფი ეძღვნება დროის საკითხს ზღაპრებში. ქართულ ზღაპრებში დროთა თანამიმდევრობა გამოხატულია დროის შემდგომ მომენტთან ან სხვა მოქმედებასთან, რომელიც ემყარება **თანადროულობასა** და **შემდეგდროულობას**. რაც შეეხება ინგლისურ ზღაპრებს, დროთა მიმართების გრამატიკული კატეგორია ემყარება სამ დიფერენციალურ ნიშანს - **წინადროულობას, თანადროულობასა და შემდეგდროულობას**.

II თავი

ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების ფრაზეოლოგიის ზოგი საკითხისათვის

მეორე თავი შედგება სამი პარაგრაფისაგან, რომლებიც, თავის მხრივ, ქვეპარაგრაფებს აერთიანებს: 1. ენობრივი ფორმულების კომპონენტური ანალიზი, რომელიც, მოიცავს სამ ქვეპარაგრაფს: 1.1 ინიციალური ენობრივი ფორმულების კომპონენტური ანალიზი; 1.2 მედიალური ენობრივი ფორმულების კომპონენტური ანალიზი; 1.3 ფინალური ენობრივი ფორმულების კომპონენტური ანალიზი. 2. იდიომების ლექსიკური ანალიზი; 3. იდიომების მორფო-სინტაქსური ანალიზი, სადაც ერთიანდება: 3.1 სახელური იდიომები და 3.2 ზმნური იდიომები.

მოცემულ თავში შესწავლილია ხალხური ზღაპრის ენობრივი ფორმულები (ინიციალური, მედიალური და ფინალური) და სომატური იდიომური გამოთქმები, რომელსაც ახლავს მათი კომპონენტური ანალიზი.

ქართულ და ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში განხილული იდიომატური გამოთქმების კომპონენტთა კვლევისას, სიხშირის თვალსაზრისით, იდიომთა შორის დიდი რაოდენობით აღმოჩნდა სომატური

იდომები, რომელთა სახელური კომპონენტი ადამიანის სხეულის რომელიმე ნაწილის აღნიშვნელ არსებით სახელს წარმოადგენს.

ხალხურ ზღაპრებში იდიომური გამოთქმების უმეტესობა შეიცავს ადამიანის სხეულის ნაწილების სახელწოდებებს. ქართულ ხალხურ ზღაპრებში ყველაზე ხშირად გვხვდება შემდეგი სომატური ერთეულები: **გული, თავი, თვალი, ფეხი, ხელი, ყური, პირი.**

სტატისტიკურად ქართულ ხალხურ ზღაპრებში ყველაზე ხშირად სომატური იდიომებიდან სწორედ ეს სახელები დასტურდება. რაც შეეხება, ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებს, გვხვდება ის სომატური ერთეულები, რაც დადასტურდა ქართულ ხალხურ ზღაპრებში. მხოლოდ გამონაკლისია ერთი სომატური ერთეული, ეს არის - ენა. ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში დადგენილია აღნიშნულ კომპონენტთა სიხშირე ტექსტის ანალიზატორი პროგრამის „AntConc“ - ის საშუალებით. სტატისტიკური მონაცემები წარმოდგენილია დანართების სახით.

ხალხურ ზღაპრებში გაანალიზებულია სომატური ფრაზეოლოგიური ერთეულებისა და იდიომების ლექსიკური კლასიფიკაციის ჯგუფები:

- პირველი ჯგუფი - Heart / გული
- მეორე ჯგუფი - Head / თავი
- მესამე ჯგუფი - Eye /თვალი
- მეოთხე ჯგუფი -hand / ხელი
- მეხუთე ჯგუფი - Ears / ყური.
- მეექვსე ჯგუფი -Foot / ფეხი.
- მეშვიდე ჯგუფი -Tongue / ენა.
- მერვე ჯგუფი - Mouth / პირი.

შესწავლილი ზმნური იდიომური გამოთქმების საფუძველზე სხვადასხვა სისტემური ენის ხალხურ ზღაპრებში ზმნური კომპონენტის ტრანსფორმაციულ შესაძლებლობას იდიომის ფარგლებში ქმნის დრო. ინგლისურში, ზმნურ იდიომებში, მნიშვნელობა არა აქვს ის განეკუთვნება ორ, სამ, ოთხ, ხუთ, თუ მრავალკომპონენტიან იდიომებს, ზმნა იკავებს საწყის პოზიციას. ქართულში ზმნა მსგავსი ტიპის იდიომებში ხან თავკიდურ, ხან კი ბოლოკიდურ ადგილზე რჩება. ზმნური იდიომების კვლევის შედეგად მივიღეთ შემდეგი სახის პროცენტული მაჩვენებელი. ქართულში - 91.00%; ინგლისურში - 19.04%.

ქართულ ხალხურ ზღაპრებში სახელური იდიომების უმრავლესობას ახასიათებს კონკრეტული ბრუნვით გაფორმებული სახელები, ძირითადად კი სახელობითი და ნათესაობითი ბრუნვის ფორმით გაფორმებული არსებითი სახელები, რომელიც ჩართულია მსაზღვრელ-საზღვრულის ურთიერთობაში. ასევე, ქართული ხალხური ზღაპრების სახელური იდიომების განუყრელ ნაწილს წარმოადგენს თანდებულიანი სახელები. რაც შეეხება ინგლისურ

ზღაპრებს, სახელური იდიომების უმრავლესობა აქ გვხვდება წინდებულიანი ფორმებით, რაც განპირობებულია მისი სტრუქტურული ფაქტორებით იდიომებში.

ინგლისურში სახელური იდიომების კომპონენტთა უმრავლესობა შეადგენს არსებით სახელებს კუთვნილებით ბრუნვაში და კავშირებს. ასევე, ზედსართავი სახელები, რომლებსაც ხარისხის ფორმები არ ახასიათებთ. სახელური იდიომების კვლევამ მოგვცა შემდეგი პროცენტული შედეგი. ქართულში - 8.00 %, ინგლისურში - 20.04%.

კვლევის შედეგად ქართულსა და ინგლისურ ენებში, ხალხურ ზღაპართა მიმართებაში, გამოვლინდა ინიციალური ენობრივი ფორმულების სხვადასხვაგვარი: სამი, ოთხი, ხუთი, ექვსი და მრავალ კომპონენტის სტრუქტურა.

ქართული ხალხური ზღაპრები:

- ✓ a (V) + b (NUM) + c(N) - იყო ერთი მჭედელი
- ✓ a(V) + b(CONJ) + c (PTC) + d(V) + e (PRO) - იყო და არა იყო რა
- ✓ a (V) + b (NUM) + c (ADJ) + d (N) - იყო ერთი ბებერი ოქრომჭედელი
- ✓ a (N) + b (ADJ) + c (PRO) + d (V) - ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა
- ✓ a (V) + b (N) + c (ADJ) + d (N) + e (PRO) + f (ADJ) - იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი.

ინგლისური ხალხური ზღაპრები:

- ✓ **Once upon a time** - a (ADJ) + b (IN) + c (DT) + d (N)
- ✓ **There was a woman** - a (EX) + b (V) + c (DT) + d (NN)
- ✓ **There was once a woman** - (EX) + b (V) + c (RB) + d (DT) + e (NN)
- ✓ **There was once a poor woman** - a (EX) + b (V) + c (RB) + d (DT) + e (JJ) + f (NN).

მედიალური ენობრივი ფორმულები ქართულ და ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში კომპონენტთა შედგენილობის მიხედვით შეიძლება იყოს: სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს, თხუთმეტ და თექვსმეტ კომპონენტისანი.

- ✓ „ჩემი შიშით ცაში ფრინველი არ დაფრინავს“
- ✓ a (POSS) + b (N) + c (N) + d (N) + e (PTC) + f (PRED)
„ბევრი იარა თუ ცოტა იარა“
a (NUM) + b (PRED) + c (CONJ) + d (NUM) + e (PRED)
- ✓ „ცხრა მთას იქით“
a (NUM) + b (N) + c (PRO)
- ✓ „Up stick and bang him!“
a (ADV) + b (V) + c(CONJ) + d (V) + e (PRP)
- ✓ „Table be covered!“
a (N) + b (V) + c (V)

კომპონენტების მიხედვით ქართული ხალხური ზღაპრის ფინალური ენობრივი ფორმულები შედგება ექვსი, რვა და ცხრა კომპონენტებისაგან.

- ✓ „სადაც შენი დაიკვებო, იქ ჩემიცა თქვიო“

a+(PRO)+b(PRO)+c(V)+d(ADJ)+e(POSS)

✓ „როდესაც სიტყვას ამბობ დაფიქრდი და სხვას ორმოს ნუ უთხრიო“

a(CONJ) + b(N) + c(V) + d(V) + e(CONJ) + f(PRO) + g(N) + h(PTC) +I(V)

✓ „ყველამ ერთად და ბედნიერად დაიწყო ცხოვრება“

a (PRO) + b(ADV)+ c(CONJ) + d(ADJ) + e(V) + f(N)

ინგლისურ ხალხურ ზღაპარში ჭარბობს ექვსი და შვიდ კომპონენტისანი ენობრივი ფორმულები:

✓ „**They all lived happily of their days**“

„სიკვდილმდე ტკბილად ცხოვრობდნენ

a (PRP) + b (DT) + c (V) + d (RB) + e (IN) + f (PRP) + g (NNS)

✓ „**They are living happy to this day**“

„დიდხანს ცხოვრობდნენ ბედნიერად“

a (PRP) + b (V) + c (VBG) + d (JJ) + e (PRE) + f (DT) + g (NN)

✓ „**they lived there happily ever after**“

„დღესაც ბედნიერად ცხოვრობენ“

a (PRP) + b (V) + c (EX) + d (RB) + e (RB) + f (IN).

III თავი

ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების სემანტიკური ასპექტები

ნაშრომის მესამე თავი მოიცავს ორ პარაგრაფს: 1. ანთროპონიმთა სემანტიკა; 2. სომატურ ერთეულთა სემანტიკური ასპექტები. ტიპოლოგიურ ჭრილში ძირითადად შესწავლილია როგორც ანთროპონიმთა სემანტიკა, ისე სომატური ერთეულები.

ქართული ზღაპარი არაერთ საინტერესო სახელს შეიცავს და მრავალ თემატურ სახეს გვიჩვენებს. აქ გვხვდება, როგორც წარმოქმნილი სახელები, ასევე, ანთროპონიმები. პერსონაჟის სახელი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი მთქმელისეული დახასიათებით, რომლის მიხედვითაც მკითხველი თავად განსაზღვრავს სახელის მნიშვნელობას.

ქართულ ხალხურ ზღაპრებში ძალიან ბევრი ანთროპონიმია წარმოდგენილი: „ირმისა“, „სიზმარა“, „ცისკარა“, „ასფურცელა“, „ლერწმის ქალი“, „ბელტიელაპია“, „ზღვახვრეპია“, „წიფლის მტვრეველი“, „წყალიხვრეპია“, „მზექალა“, „მზევარდა“, „ჭიანჭველების მაყურებელი“, „ცაში მაცქერალი“, „გორიგლეჯია“, „ფეხდობალა“, „კურდღლის ჭერია“, „ხუთკუნჭულა“, „კოკროჭინა“, „წყლის ჭაბუკი“, „ზღვის ქალი“, „ტყის კაცი“ და სხვა. ინგლისურში: Dwarf“, „Thumb“, „Elf – Elves“, „Thumbkin“, „Tom Thumb“, „Prince“, „beautiful lady“, „Jack“, „Nix Nought Nothing”

შესწავლილი მასალის საფუძველზე ორი განსხვავებული სისტემის მქონე ენების, ხალხურ ზღაპრებში გამოვლინდა კულტურული უნივერსალიები. ქართულში: **მზეთუნახავი, ცეროდენა, უფლისწული**. ინგლისურში: **Beauty, Dwarf/Elf-Elves, Prince**.

ხალხურ ზღაპარში სომატური სახელების შესწავლა კულტურული ასპექტით მნიშვნელოვანი იყო. ზოგადად, ლექსიკის და, განსაკუთრებით, უძველესი ლექსიკური ფონდის სიტყვების (რომელსაც მიეკუთვნება სომატური სახელები) შესწავლა, ავსებს და ამდიდრებს ენისა და კულტურის შესახებ არსებულ ცოდნას. კულტურული ასპექტების კვლევისთვის ყურადღებას იქცევს სომატური ელემენტის მოტივები. ქართულ ზღაპარში „სამკურნალო“ ფუნქციით გამოიყენება სომატური ელემენტი „გულ-ღვიძლი“. ქართულისაგან განსხვავებით, ინგლისურ ზღაპრებში არ დასტურდება მსგავსი სომატური ელემენტის არსებობა და არც მასთან დაკავშირებული შეჭმის სიუჟეტური მოტივი. როგორც ქართულ, ისე ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში, სასჯელის ფორმად გამოყენებულია სომატური ელემენტები. ქართულ ზღაპრებში - ცხელის კუდზე (ძუაზე) გამობმა, ხოლო ინგლისურში - to cut one's head (თავის მოკვეთა).

IV თავი

ტროპული მეტყველება ხალხურ ზღაპრებში

მეოთხე თავში განხილულია ხალხური ზღაპრებისათვის დამახასიათებელი ტროპული მეტყველების ისეთი სახეები, როგორცაა: 1. ეპითეტი; 2. შედარება; 3. მეტაფორა; 4. გამეორება; 5. ჰიპერბოლა; 6. სიმბოლო, რომელიც ოთხი ქვეპარაგრაფისაგან შედგება: 6.1 ბოროტების სიმბოლიკა; 6.2 სიკეთის სიმბოლიკა; 6.3 ფერთა სიმბოლიკა; 6.4 რიცხვების სიმბოლიკა.

ხალხურ ზღაპრებში გვხვდება, როგორც ტავტოლოგიური, ისე ინდივიდუალური განსაზღვრებები და მუდმივი ეპითეტები. ეპითეტებით არის შემკული ძალიან ბევრი ხალხური ზღაპრის სათაური, როგორც ქართულში, ასევე, ინგლისურში. აღმოჩნდა, რომ ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში შედარების მხატვრული ხერხი ფართოდაა გავრცელებული. ხალხური ზღაპრებისათვის ასევე დამახასიათებელია მეტაფორული გამოთქმები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისეთი შემთხვევები, როდესაც ცხოველები ან ფრინველები ადამიანის ენით ლაპარაკობენ. ხალხურ ზღაპრებში მეტაფორა და გაპიროვნება ერთმანეთზეა გადაჯაჭვული და განუყოფელი, თუმცა, ხალხური მეტყველების ეს ბუნებრივი თავისებურება უფრო მეტად იჩენს თავს ქართულ ხალხურ ზღაპრებში, ვიდრე ინგლისურში.

რაც შეეხება გამეორებას, ხალხური ზღაპრის ყველაზე ტრადიციული მხატვრული ხერხია. ბევრი გამეორებული სიტყვა მყარ ერთეულად დამკვიდრებულა ზღაპრებში, როგორც ხალხური ეპოსის მხატვრული სამკაული. განხილული ტროპული მეტყველების სახეებიდან ჰიპერბოლაც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია ხალხური ეპოსის, რომელიც განსაკუთრებულ ხიბლს მატებს ზღაპარს.

ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში ბოროტების სიმბოლოდ ბევრი სახელი გვხვდება. კერძოდ, მსგავსია ისეთი ბოროტი სახეები, როგორიცაა: **დევი, კუდიანი დედაბერი, წყეული, ეშმაკი, დედინაცვალი, გველეშაპი**. განსხვავება ამ მხრივ უმნიშვნელოა. ინგლისურში დადასტურდა ისეთი ბოროტი სახე, როგორიცაა: **გოლიათი, გალიგანტუსი, ცეცხლისმფრქვეველი გველეშაპი**, ხოლო ქართულში დადასტურდა ავსული და ქაჯი. იშვიათად, ორივე ენის ზღაპრებში, მათი მიზანი ჰუმანურია; ქართველი და ინგლისელი ავტორები მათ ბოროტების წინააღმდეგ საბრძოლველად იყენებენ.

ქართული ხალხური ზღაპრები მდიდარია ფერის სიმბოლიკით, სადაც განსაკუთრებული სიხშირით გამოირჩევა, როგორც აქრომატული **თეთრი და შავი**, ისე ქრომატული **წითელი ფერები**. აღნიშნული ფერების გარდა ინგლისურ ზღაპრებში, ქართულისაგან განსხვავებით, დომინირებს ისეთი ქრომატული ფერები, როგორიცაა: **ლურჯი და მწვანე**.

ქართულ ხალხურ ზღაპრებში მკვეთრადაა გამოყოფილი და მკაცრად განსაზღვრული სიკვდილისა და ქვესკნელის სიმბოლური ფერი, რომელიც ძირითადად შავი ფერია. რასაც ვერ ვიტყვით ინგლისურ ზღაპრებზე, სადაც შავი და ლურჯი ფერები დასტურდება, როგორც სიკვდილის სიმბოლო. აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია, დავასკვნათ, რომ როგორც ქართულ, ისე ინგლისურ ზღაპრებს თავისი სპეციფიკა გააჩნიათ ფერთა მნიშვნელობის და სიმბოლოებთან დაკავშირებით.

ქართული და ინგლისური ზეპირსიტყვიერებისთვის ძირითადი დამახასიათებელი საკრალური მნიშვნელობის მქონე რიცხვებია: **სამი, ცხრა და შვიდი**. ცალკეულ შემთხვევებში გვხვდება ოთხი, ხუთი, ოცი, ორმოცი, სამოცი რიცხვები, რომელთაგან ოთხი დაკავშირებულია სამყაროს ოთხ კუთხესთან, დანარჩენი რიცხვები კი ძალთა სიმრავლეზე მიაჩნებენ. ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში რიცხვი „სამი“ გარკვეულ რწმენა-წარმოდგენებთან არის დაკავშირებული და ქმნის სისტემას, ფერებთან (**თეთრი, წითელი, შავი**). ხალხურ ზღაპრებში დრო თითქმის სამივე საკრალური მნიშვნელობის მქონე რიცხვებით განისაზღვრება. ქართულში (**სამი წელი, სამი თვე, სამი რიცხვი, სამი დღე, სამი საათი, შვიდი დღე და შვიდი ღამე, ცხრა მთას იქით**); ინგლისურში (**three times, three days, three years, three days and three nights – seven years, seven times nine nights and nine days**).

V თავი

ხალხური ზღაპრების თარგმანის სტილისტიკის ენობრივი ელემენტები

ნაშრომის მეხუთე თავი ორ პარაგრაფს მოიცავს. 1. რიტმი და ინტონაცია; 2. ეროვნული კოლორიტი. თარგმანში, ასევე, განხილულია ზღაპრის პერსონაჟების ტრადიციული სახელები. ზღაპრის დასაწყისი და დასასრულის ფორმულები, ზღაპრის კულტურული ელემენტები, მათ შორის ზღაპრის პერსონაჟების ტრადიციული სახელები. ესენი ყველა ეროვნული კოლორიტის შემქმნელი ძირითადი საშუალებებია, ამ კულტურის მცირე ნაწილია და უცხო ზღაპრის თარგმანში მისი უნებლიე ჩართვა მიზანშეწონილი არ იქნება. ზღაპრის თარგმანის პრობლემები ქართულიდან ინგლისურ ენაზე და პირიქით, წყდება სტილის დონეზე და ეს გარემოება გასათვალისწინებელია თარგმანის პრაქტიკაში.

დასკვნა

ამდენად, კვლევამ ცხადყო, რომ ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრები ნაირგვარი თავისებურებით გამოირჩევა. ისინი საინტერესო და სპეციფიკურ სტრუქტურულ თუ სემანტიკურ მთლიანობას წარმოადგენს, სადაც რეალიზებულია ენის ყველა დონის ნიშანდობლიობები და წარმოჩენილია კულტურული უნივერსალები.

ტიპოლოგიური (სტრუქტურულ-სემანტიკური) შედარება - შეპირისპირებისას გამოიკვეთა შემდეგი:

- ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების დასაწყისისა და დასასრულის ფორმულები მხატვრული ქრონოტოპისა და მისი ენობრივი ერთეულების გამოხატვის თვალსაზრისით, ახლოს დგანან როგორც ზღაპართან, ასევე, მისი რეალური სამყაროს შინაგან ოპოზიციურობასთან. მიუხედავად სხვადასხვა სისტემის ენებისა, ორივე ენის ზღაპრების დასაწყისი ფორმულები მიემართებიან ერთი კონკრეტული არსებითი (სულიერი და უსულო) სახელისაკენ.
- ქართული ხალხური ზღაპრებისათვის დამახასიათებელია ხატოვანი დასასრული და გარითმულობა. ინგლისური ხალხური ზღაპრების დასასრული კი არახატოვანია.
- ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების სპეციფიკურობას ქმნის მეტატექსტი, სადაც დასტურდება რამდენიმე შემთხვევა:
 - მეტატექსტის დამთხვევა აზნაცთან;
 - ერთსა და იმავე აზნაცში ორი ან მეტი მეტი მეტატექსტის წარმოდგენა;
 - თითოეულ მეტატექსტში რამდენიმე აზნაცის გამოყოფა.
- ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში ნიშანდობლიობას წარმოადგენს მეტატექსტთა ურთიერთდაკავშირების ისეთი სპეციფიკური საშუალებები, როგორცაა: წერტილი, კითხვითი და ძახილის ნიშნები. ქართულში მსგავსი რამ არ დასტურდება.
- სიტყვათა და წინადადებათა რიგი ორივე ენაში მყარია. წინადადებათა რიგის შეცვლა არღვევს წინადადებათა თანამიმდევრობის კანონზომიერებას, რაც ამახინჯებს ან ცვლის ინფორმაციას და, ამდენად, ხელს უშლის ან შეუძლებელს ხდის კომუნიკაციას.
- ესთეტიკური შთაბეჭდილების გაძლიერების მიზნით, ფიქსირდება ლექსიკური გამეორება (იმპლიციტური და ექსპლიციტური).

- ორივე ენის ზღაპრებში სინონიმური ჩანაცვლება მეტატექსტის კომპონენტთა ძირითადი დამაკავშირებელი საშუალებაა.
- საანალიზო ტექსტებში წინადადებების სტრუქტურა მეტნაკლებად განსხვავებულია. თუ ქართულ ტექსტებში უმთავრესად ვხვდებით შერწყმული და რთული წინადადებების მაგალითებს, ინგლისურენოვან ზღაპრებში უმთავრესად მარტივი გავრცობილი წინადადებები გვხვდება, თუმცა, დასტურდება შერწყმული და რთული წინადადებების მაგალითებიც.
- დიალოგს ზღაპრებში მთავარი ადგილი უკავია. ქართული ხალხური ზღაპრის დიალოგებში ხშირია სხვათა სიტყვის ნაწილაკი „ო“, რომელიც ეკუთვნის არა მთქმელს, არამედ პერსონაჟს. სხვათა სიტყვის ნაწილაკი „ო“ ინგლისური ენისათვის არ არის დამახასიათებელი. მის ნაცვლად ინგლისურ ზღაპრებში ჩნდება „რომ“ (but) კავშირი.
- ზღაპრების შინაარსში დროთა თანამიმდევრობა გამოხატულია შემდეგნაირად: ქართულ ზღაპრებში დროთა თანამიმდევრობა გამოხატულია დროის შემდგომ მომენტთან ან სხვა მოქმედებასთან, რომელიც ემყარება თანადროულობასა და შემდეგდროულობას, ხოლო ინგლისურ ზღაპრებში, დროთა მიმართების გრამატიკული კატეგორია ემყარება სამ დიფერენციალურ ნიშანს:
 - ✓ წინადროულობას;
 - ✓ თანადროულობას;
 - ✓ შემდეგდროულობას.
- ხალხურ ზღაპრებში დადასტურებულ მზა ფორმულათა დიდი ნაწილი უნივერსალურია. სამკომპონენტიანი, ოთხკომპონენტიანი, ხუთკომპონენტიანი და მრავალ კომპონენტიანი ინიციალური, მედიალური და ფინალური გამონათქვამები, რომლებიც დამოკიდებულია მთქმელზე, იმის და მიხედვით, თუ როგორ შეცვლის ის ამა თუ იმ ფრაზეოლოგიურ ერთეულს, გააფართოებს კომპონენტთა შემადგენლობას, გამოიყენებს ლექსიკურ გამეორებას თუ სინონიმურ ჩანაცვლებას, ან ერთის ნაცვლად სხვა სინონიმურ თუ ომონიმურ წყვილს.
- სტრუქტურული თვალსაზრისით ქართულ ინიციალურ ენობრივ გამონათქვამებში ზმნა უმთავრესად საწყის პოზიციაზე გვხვდება, თუმცა, გვხვდება გამონაკლისებიც. ფორმულათა ნაწილი იწყება არსებითი სახელით. ასეთ დროს ზმნა-შემასმენელი ბოლოკიდურ პოზიციაზე ინაცვლებს.
- ნიშანდობლივ ალომორფიზმად გამოიკვეთა, რომ ინგლისური ზღაპრების ინიციალურ ენობრივ ფორმულებში გავრცელებულია საწყისი

კომპონენტები ეგზისტენციალური (ზმნიზედური) ერთეულით. ყველა მათგანი არსებითი სახელის ფორმით სრულდება.

➤ ქართული ენის მეორე სერიის წყვეტილის მწკრივი და ინგლისური ენის **past simple / წარსული განუსაზღვრელი** დრო ერთმანეთს აბსოლუტურად თანხვდება. პირველი სერიის აწმყოს წრით გაფორმებული ზმნა ქართულში და ინგლისურში ენობრივ ფორმულაში დადასტურებული **Present simple / აწმყო განუსაზღვრელი** დროით გაფორმებული ზმნა ერთმანეთის თანხვედრია.

➤ ენობრივ ფორმულებში ჭარბობს „და“, „თუ“ კავშირები.

- ქართულ ხალხურ ზღაპრებში ფინალური ენობრივი ფორმულების კომპონენტთა რაოდენობა მერყეობს ექვსიდან - თერთმეტის, ხოლო ინგლისურში ექვსიდან - შვიდის ჩათვლით.

- ინგლისურ და ქართულ ხალხურ ზღაპრებში სომატური იდიომებია ნიშანდობლივი. დადგინდა, რომ ერთი და იგივე ემოცია ხშირ შემთხვევაში გადმოცემულია ერთი და იმავე სომატური კომპონენტით. **1. Break one's heart - გულის გასკდომა, გულის გატეხვა 2. Set one's heart on - გულში ჩავარდნა**

- სომატური იდიომური გამოთქმები ძირითადად გადმოიცემა დადებითი და უარყოფითი ემოციური შეფასების სისტემით. ხალხურ ზღაპრებში სომატური ერთეულებისა და იდიომების ლექსიკური ანალიზით გამოიყო შემდეგი თემატური ჯგუფები: სიყვარული, სიხარული, შიში, სიბრაზე და დარდი. გამოიკვეთა სომატური იდიომური გამოთქმების უნივერსალური მახასიათებლები; დადგინდა კოგნიტური მეტაფორის არსებობა.

- ორივე ენის ზღაპრებში დაფიქსირდა სომატური იდიომების საზომის ფუნქციის მნიშვნელობით გამოყენება, რაც უნივერსალური ლინგვისტური მოვლენის მაჩვენებელია.

- მორფოლოგიური თვალსაზრისით ხალხურ ზღაპრებში სახელური იდიომები გვხვდება როგორც მრავლობით, ისე მხოლოდობით რიცხვში. ქართულ ხალხურ ზღაპრებში სახელური იდიომების უმრავლესობას ახასიათებს კონკრეტული ბრუნვით გაფორმებული სახელები (ძირითადად სახელობითი და ნათესაობითი), ასევე, ქართული ხალხური ზღაპრების სახელური იდიომების განუყრელ ნაწილს წარმოადგენს თანდებულიანი სახელები. რაც შეეხება ინგლისურ ზღაპრებს, სახელური იდიომების უმრავლესობა გვხვდება წინდებულიანი ფორმებით, რაც განპირობებულია მისი სტრუქტურული ფაქტორებით იდიომებში. ინგლისურში სახელური იდიომების კომპონენტთა

უმრავლესობა შეადგენს არსებით სახელებს კუთვნილებით ბრუნვაში და კავშირებს. ასევე, ზედსართავ სახელებს, რომლებსაც ხარისხის ფორმები არ ახასიათებთ.

- ზმნური იდიომური გამოთქმების საფუძველზე, ქართულში გამოიკვეთა ზმნების კომპონენტებთან მიმართების ორი ჯგუფი, ხოლო ინგლისურში - ხუთი ჯგუფი.

- ქართული ხალხური ზღაპრების ზმნურ იდიომებში ზმნები დასტურდება როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი ფორმით, ხოლო ინგლისურში - მხოლოდ დადებითი ფორმით.
- ქართულ ხალხურ ზღაპრებში სიტყვათა განლაგება ზმნურ იდიომებში ხშირ შემთხვევაში მყარი არ არის. ისინი ზღაპრებში გვხვდება როგორც პირდაპირი, ასევე შებრუნებული წყობით. ინგლისურ ენაში სიტყვათა რიგი მყარია.

- ზმნური კომპონენტის ტრანსფორმაციულ შესაძლებლობას იდიომის ფარგლებში ქმნის დრო. ზმნური იდიომების უმრავლესობას ინგლისურში ახასიათებს ძირითადად ახლანდელი და ნამყო დროის ფორმები. ქართულში ზმნა მსგავსი ტიპის იდიომებში ხან თავკიდურ, ხან კი ბოლოკიდურ ადგილს იკავებს.
- ქართულ და ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში გამოიყოფა ანთროპონიმთა სამი ჯგუფი: საკუთარი სახელები, მეტსახელები და ანონიმური ანუ უსახელო პერსონაჟები.
- ორი ენისათვის გამოიკვეთა კულტურული უნივერსალიები: **მზეთუნახავი -Beauty, ცეროდენა - Elf/ Elves, Dwarf, უფლისწული - Prince.**
- დადგინდა, რომ, მაგალითად, „გულ-ღვიძლის ჭამა“ ქართულ ზღაპრებში „სამკურნალო“ ფუნქციით გამოიყენება. ქართულისაგან განსხვავებით, ინგლისურ ზღაპრებში არ დასტურდება მსგავსი სომატური ერთეული და არც მასთან დაკავშირებული შეჭმის სიუჟეტური მოტივი. როგორც ქართულში, ისე ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში, სასჯელის ფორმად გამოყენებულია სომატური ელემენტები. ქართულ ზღაპრებში - ცხენის კუდზე (ძუაზე) გამობმა, ხოლო ინგლისურში - თავის მოკვეთა.
- საანალიზო ტექსტებში ტროპული მეტყველების სახეებიდან ყველაზე მეტია ეპითეტი, მეტაფორა, შედარება, გამეორება, ჰიპერბოლა და სიმბოლო, როგორც ხალხური ზღაპრებისათვის ფართოდ გავრცელებული მხატვრულ - გამომსახველობითი საშუალებები.
- ხალხური ზღაპრები, პირველ ყოვლისა, ბოროტებათა წინააღმდეგ ბრძოლების მხატვრული მატიაწია. ქართულ და ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში ბოროტების სიმბოლოდ დადასტურდა: დევი, კუდიანი დედაბერი, წყეული, ეშმაკი, დედინაცვალი, გველეშაპი. განსხვავება ამ მხრივ საანალიზო ენებს შორის უმნიშვნელოა. ინგლისურში დადასტურდა ისეთი ბოროტი სახე, როგორცაა: გოლიათი, გალიგანტუსი, ცეცხლისმფრქვეველი გველეშაპი, ხოლო ქართულში - ავსული და ქაჯი. იშვიათად, თუმცა, მაინც, ორივე ენის ზღაპრებში, მათი მიზანი ჰუმანურია.
- დადგინდა, რომ თითქმის ყველა ჯადოსნური ზღაპარი ბოროტებისა და სიკეთის ურთიერთდაპირისპირებას ასახავს, სადაც ყოველთვის იმარჯვებს სიკეთე. ქართულ ხალხურ ზღაპრებში სიკეთის სიმბოლოებია: წიქარა, ირმისა ფასკუნჯი, ასფურცელა, სიზმარა და ადამიანის განუყრელი ერთგული რაში. ინგლისურში კი: კეთილი ფერია, ფიფქია, კონკია, მფრინავი რაში, გედები, მწვანე ტყის ფასკუნჯი.
- ქართული ხალხური ზღაპრები მდიდარია ფერთა სიმბოლიკით. გვხვდება, როგორც ქრომატული, ისე აქრომატული ფერები. მკვეთრადაა

გამოყოფილი და მკაცრად განსაზღვრული სიკვდილისა და ქვესკნელის სიმბოლური ფერი, რომელიც ძირითადად შავი ფერით აღინიშნება. ინგლისურ ზღაპრებში შავს ემატება ლურჯი.

- ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში რიცხვებს საკრალური დატვირთვა აქვთ. ესენია: სამი, ცხრა და შვიდი. ქართულ და ინგლისურ ზღაპრებში რიცხვი „სამი“ გარკვეულ რწმენა-წარმოდგენებთან არის დაკავშირებული და ქმნის სისტემას, ფერებთან (თეთრი, წითელი, შავი). ხალხურ ზღაპრებში დრო თითქმის სამივე საკრალური მნიშვნელობის მქონე რიცხვებით განისაზღვრება. ქართულში (სამი წელი, სამი თვე, სამი რიცხვი, სამი დღე, სამი საათი, შვიდი დღე და შვიდი ღამე, ცხრა მთას იქით); ინგლისურში (three times, three days, three years, three days and three nights – seven years, seven times nine nights and nine days).

- ზღაპრის თარგმანის პრობლემები ქართულიდან ინგლისურ ენაზე და პირიქით, წყდება სტილის დონეზე და ეს გარემოება გასათვალისწინებელია თარგმანის პრაქტიკაში. ჩვენ მიერ განხილულ თარგმანებში, ლექსიკური თუ გრამატიკული ერთეული არის ის მასალა, რომელიც ზღაპრის მთარგმნელმა ზოგჯერ უცლელად, ან უფრო ხშირად კი, მოდელის სახით შეიძლება გამოიყენოს თარგმანის დროს ფსიქოლოგიური განწყობის შესაქმნელად.

ამდენად, შესწავლილმა მასალამ დაადასტურა, რომ ზღაპრების სტრუქტურულ-სემანტიკური მსგავსება-განსხვავების გამოვლენამ, მართლაც, კიდევ უფრო ნათლად წარმოაჩინა ცალკეული საანალიზო ენის შიგნით არსებული საინტერესო ნიშანდობლიობები და ზღაპრის ტექსტის ცალკეულ საკითხთა შემდგომი სიღრმისეული კვლევის აუცილებლობა.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. სიტყვათა და წინადადებათა რიგი ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების მეტატექსტებში. ჰუმანიტარული მეცნიერებები ინფორმაციულ საზოგადოებაში – II საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, I, „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“, 2014. (ISSN 1987-7625 გვ. 19-24).
2. ქართული და ინგლისური ხალხური ზღაპრების დასაწყისისა და დასასრულის ფრაზათა ტიპოლოგიური ურთიერთმიმართებანი (ქართული და ინგლისური ენების მასალის მიხედვით) საერთაშორისო

- სამეცნიერო კონფერენცია „კულტურათაშორისი დიალოგები“, შრომები, III, მერიდიანი, 2015.
(ISSN 2233-3401, გვ. 527-535).
3. მედიალური ენობრივი ფორმულების ურთიერთმიმართება ზღაპრებში (ქართული და ინგლისური ენების მიხედვით) საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ენა და კულტურა“, შრომები, III, მერიდიანი, 2015. (ISSN 1987-7323, გვ. 391-399).
 4. „მეტატექსტის სტრუქტურის ზოგი საკითხისათვის ქართულ და ინგლისურ ხალხურ ზღაპრებში“ - სამეცნიერო - რეფერირებადი (peer reviewed) ჟურნალი „ენა და კულტურა“ №15, მერიდიანი, 2016 (ISSN 1987-7323, გვ. 137-143).
 5. Linguistic and Cultural Aspects of Georgian Folk Tales according to Marjory Wardrop's Translations (ქართული ხალხური ზღაპრის ლინგვისტური და კულტურული ასპექტები, მარჯორი უორდროპების თარგმანების მიხედვით), „Humanities in the 21st century: scientific problems and searching for effective humanist technologies. San Francisco, California, USA“, №1, სან-ფრანცისკო, კალიფორნია, აშშ, 2016 (DOI: 10.15350/L_21 გვ. 52-56).

Iakob Gogebashvili Telavi State University

With the right of manuscript

Tamar Shiukashvili

Typological (Comparative – Contrastive) Analysis of Georgian and English Folk Tales

Dissertation Presented for the degree of PhD in Philology (1005)

Abstract

Spciality: Typological Linguistics

Telavi

2016

The Dissertation has been carried out at the Department of Georgian Philology and the Department of Foreign Languages and Literature Faculty of Humanities, Iakob Goebashvili Telavi State University.

Scientific supervisors:

Nunu Geldiashvili, Professor
Manana Garibashvili, Professor

Reviewers:

Tinatin Sinjiashvili, Professor
Tamila Zviadadze, Associate Professor

The defence of the dissertation will be held on ____ _____ 2016 at the meeting of the Dissertation Board of the Faculty of Humanities, Iakob Gogebashvili Telavi State University, building _____, room _____.

Address: 1, Kartuli Universiteti str.
Telavi, 2200, Georgia
Tel.: +995 350 27 24 01

The dissertation is available at the scientific library of the Iakob Gogebashvili Telavi State University and on web-site: www.tesau.edu.ge

Scientific Secretary of the Dissertation Board

Doctor of Philological Sciences,

Professor: Nino Kochloshvili

General Description of the Dissertation

The dissertation “Typological (Comparative-Contrastive) Analysis of Georgian and English Folk Tales” consists of the introduction, five chapters and the conclusion.

The introduction of the thesis deals with the topicality of the work, the aims and objectives of the work, special methods for analysis; the scientific novelty of the work, its theoretical and practical value are outlined as well.

The topicality of work: The typological researches of any item first of all mean the complete investigation and the analysis of this item and then generalization of the results. It has been conditioned typological relevance of searches.

The topic is interesting and actual in modern linguistics because this type of research represents homogenous novelty of comparative linguistics.

Typological analysis of the text of folk tales represent the capacious and complex structural-semantic subsystem, which attracts the attention of Georgian and English linguistics.

The aim and objectives of the work is the typological (comparative – contrastive) analysis of folk tales based on the Georgian and English materials; identification of isomorphs and allomorphs between two languages and the detection of universals based on the contrastive analysis. Structural-semantic relations of folk tales are identified as a specific task of the dissertation.

The scientific novelty of the work is the first attempt of typological analysis of folk tale from the contrastive aspect to the Georgian and English materials.

Typological study of folk tales has shown various similarities and differences existing in the Georgian and English languages. The contrastive analysis allowed us to identify structural and semantic part of the Georgian and English folk tales. The focus is the characteristic peculiarities of specific features of somatic idioms which has made a remarkable difference in two languages and has revealed their specificity. On the other hand the work demonstrates many unforeseen parts of the study. Folk tale, as a text, represents an interesting and specific structural - semantic integrity; it is an important opportunity for language expression, which is actually realized as a symbol and features of language at all levels and, at the same time, reveals cultural universals.

Research methods. The following research methods have been used:

Descriptive method – through this method, we have done the classification of the existed features of each language and the preparation of the material for the contrastive analysis.

Comparative methods. According to this method we have compared the texts, meta-texts and translations of folk tales to identify the essential linguistic features.

Typological method. According to the typological method we have obtained the single picture of lexical, semantic, morphological and syntactic structures.

Qualitative method. According to the qualitative method it has been identified relationship between the internal structures of the constituent elements; universals and realities of two different languages are shown.

Quantitative method. Quantitative research has given us the opportunity to identify the statistic data of somatic idioms, ready formulas and sacred numbers in folk tales.

Theoretical essence and practical value of the dissertation is defined by the fact that the results will be important and interesting in terms of language typology. The result of the study and the language materials will bring the certain contribute to the research sphere of Georgian and English linguo-cultural problems and such a kind of related fields like: comparativistics, linguo-culturology, psycholinguistic. The principle issues and materials of the thesis will be interesting for linguists and translators. Research will benefit professors of higher education and students in practical works.

The structure of work: the dissertation consists of 200 pages and includes introduction, five chapters and conclusion. A list of references and literature used is attached.

The main content of work

Folk art is a various and interesting phenomenon. It still records positive contribution to the development of humanity. The main formation of the genius of the people is a fairy tale, which has the largest part in formation of people's outlook, despite the seeming simplicity and linearity.

Fairy folk wisdom is one of the oldest and popular genres. It was created orally by our ancestors a long time ago as they were illiterate and didn't know to write and read. By then people memorized these orally stories by listening and conveyed to posterity by heart again. During the many hundreds of years, these verbal fantastic stories have moved around the corners and from generation to generation. The destination of the tale was especially great as long as the script developed by the people. But neither writing nor the book did not destroy tale. It was developing and spreading alongside the writers, because it had its own function and tradition [http://elasevenia.blogspot.com/2012/12/blog-post_6874.html].

As it is known, the folklore tale is seen as related to the elements of the internal unity of the system caused by the formation of ideological and psychological content, motives, stories, genre composition and artistic styles of the signs [Kurdovanidze 2002: 4].

Georgian and English folk tales of XX-XIX centuries are used as the main sources for analysis (Georgian folk tales – published “Nakaduli” in Tbilisi in 1976; English folk tales by Joseph Jacobs <http://www.surlalunefairytales.com>. English folk tales (Georgian translations by N. Matikashvili); Georgian folk tales (English translations by M. Wardrop).

Chapter I

The Structural Typology of Georgian and English Folk Tales

Chapter I includes eight paragraphs: 1. Folk tales as an Artistic-Creative Essence of the Genre. 2. Typological Interrelationship of Ready Formulae of the Prologue and Epilogue of Georgian and English Folk Tales. 3. Meta-text Structure of Folk Tales. 4. Word Order and the Sentence Sequence in a Meta-text of Folk Tales. 5. Lexical Repetition as a Connecting Means of Meta-text Constituents. 6. Synonymic Replacement in Folk Tales Meta-text. 7. Types of Sentences in Folk Tales. 8. The Relationship of Time in Folk Tales.

As it mentioned Georgian folklore as a great national treasure, pay serious attention to the first time in the sixties. Our well-known classics Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Iakob Gogebashvili and others were the first initiators and recorders of folklore. In the 19th century it began to publish the first materials of folklore texts in magazines and newspapers. Georgian encyclopedia explains the folk tales like: poetic fiction, narrative work which is built on a fantastic story that is connected to the reality of the idea, themes, motifs, plot and national color. The folk tale is also the prose and verse [[/ka.wikipedia.org/wiki/](http://ka.wikipedia.org/wiki/)].

In English the term "fairy tale" is a symbol of short story which comes from German and Sweden terms.

In this chapter there is also discussed the Typological Interrelationship of Ready Formulae of the Prologue and Epilogue of Georgian and English Folk Tales.

Typological analysis has shown that Georgian and English folk tales have figurative beginning represented in the following phrase "**Once upon a time**" – "იყო და არა იყო რა" {**iyō da ara iyō ra**}. As for the ending of the phrase, it differs the Georgian and English languages. Georgian folk tale ending can be found diverse and more traditional forms. Several types of endings are represented. However, it is known that the Georgian folk tale has fantastic, abstract, and other typical blessed endings. The most popular form of Georgian folk tale ending is „ჭირი იქა, ლხინი აქა, ქატო იქა, ფქვილი აქა“{**chiri iqa, lxini aqa, qato iqa, pqvili aqa**}. Different from the Georgian language the ending of English folk tales carries a non-figurative character. For example:

❖ „**And the king married his daughter to the young man that had delivered her, and gave a noble’s daughter to his brother; and so they all lived happily all the rest of their days**“ The Red Ettin <http://www.surlalunefairytales.com>

„გახარებულმა ხელმწიფემ თავისი ასული უმცროს ვაჟს მიათხოვა, არც მისი უფროსი ძმა დაივიწყა, ისიც დააქორწინა და სიკვდილმდე ტკბილად ცხოვრობდნენ“ [მათიკამვილი, 1983: 92].

Georgian and English meta-text of folk tales in a contrastive aspect is analysed in this chapter. They consist of meta – texts as a chain connected to each other. That's the result of integrity of the mental connection of meta-text. The meta-texts of English folk tales are separated by question and exclamation marks. In English folk tales the

sentences of exclamatory and interrogative have a structural organization and one of the active and productive ways of the text.

Word order and the sentence sequence are discussed on a meta-text level. As for the word order, Georgian and English languages are significantly different from each other. Naturally there is not absolutely harsh or free word order of languages. The matter is in the degree of freedom movement, within the framework the members of sentences can move. From this point of view flexional language is free than the language which has no flexion. Therefore the lower the degree of flexion, the bigger the importance of word order is. But the word order, which is the component of the meta-text, is not free in independent sentence. Word order obey certain regularities in the sentence of meta-text structure. This regularity appears the whole structure by the place of component sentences of meta-text.

With the structural point of view the types of sentences of folk tales are studied. On the basis of research it has been outlined that sentences of Georgian and English folk tales are identical. Both Georgian and English folk tales consist of complex sentences and sentences with homogenous parts.

In this chapter the following interconnected issues of the meta-text constituents are analysed: lexical repetition and synonymic replacement. In order to enhance the aesthetic impressions authors often use lexical repetition in Georgian and English folk tales. There can be found two types of lexical repetition in Georgian and English folk tales: implicit and explicit. Both Georgian and English folk tales synonymic replacement are represented as connecting means of meta-text component.

There are also discussed the absolute and relative tenses of folk tales. In Georgian folk tales sequence of time is expressed after the moment of time based on the temporal relations i.e. **Simultaneity** and **Posteriority**. **In English folk tales temporal relation is based on three differential signals: Anteriority**, when the situation time precedes the orientation time; **Simultaneity**, when the situation time coincides with the orientation time and **Posteriority**, the situation time follows the orientation time.

Chapter II

Some Issues of Phraseology of Georgian and English Folk Tales

Chapter II comprises three paragraphs, which are subdivided into sub paragraphs: 1. Component Analysis of Set Formulas of Folk Tales. It consists of three paragraphs: 1.1 Component Analysis of Initial Set Formulae; 1.2 Component Analysis of Medial Set Formulae; 1.3 Component Analysis of Final Set Formulae. 2. Lexical Analysis of Idioms. 3. Morpho-Syntactic Analysis of Idioms, which consist of two sub-paragraphs: 3.1 Nominal Idioms; 3.2 Verbal Idioms.

With the structural point of view it is analysed linguistic set formulas of folk tales (initial, medial, final) and somatic idioms.

On the bases of the research of idiomatic expressions of components in the Georgian and English folk tales there are large numbers of somatic idioms, i.e. of idioms which nominal component is connected to the human body. Idiomatic expressions of folk tales contain the names of the most parts of human bodies. It is often found in the somatic units in folk tales such as: **heart, head, eye, foot, hand, ear** and **mouth**.

Statistically in Georgian folk tales these kinds of somatic idioms are confirmed. The abovementioned somatic units are confirmed in English folk tales. But one unit is the exception –**tongue**. Somatic units of Georgian and English folk tales are defined by the text analyzer program of "AntConc". During the research we have presented the database in the form of appendix.

With the research of Lexical analysis of somatic idioms and phraseological units of folk tales we have formed their classification. They are eight groups of somatic units:

- The first group - “**Heart - გული**” {guli}.
- The second group - “**Head - თავი**” {tavi}.
- The third group - “**Eye - თვალი**” {tvali}
- The fourth group - “**Hand**”- “**ხელი**” {xeli}
- The fifth group - “**Ear / Ears – ყური / ყურები**” {yuri /yurebi}.
- The sixth group - “**Foot - ფეხი**” {pexi}
- The seventh group - “**Tongue - ენა**” {ena}.
- The eighth group - “**Mouth - პირი**” {piri}

According to the study of verbal idioms we have come to the following conclusion: the idioms can create transformation time of verbal components in folk tales. It does not matter whether the verbal idioms include two, three, four, five or more components, it can take place in the first position in verbal idioms. But in the Georgian folk tales verb takes the first and the last positions of verbal idioms. After analyzing verbal idioms of folk tales we have got the following results in percentages: in Georgian – 91.00%, in English – 19.04%.

The most nominal idioms of Georgian folk tales are characterized by the names with specific case, such as nominal and possessive case, which is involved the relation of determinant –determined. The case of prepositional names is represented as the part of nominal idioms of Georgian folk tales. The most nominal idioms are confirmed in English folk tales as prepositional forms. This is conditioned by its structural factors in idioms.

The majority of components of English nominal idioms consist of nouns in possessive case, of conjunctions and also of adjectives which don't have degrees of comparison. Having analyzing the nominal idioms in folk tales the following results are given. In Georgian – 8.00%, in English – 20.04%.

According to the research the relationship between Georgian and English folk tales has revealed different structure of components such as: three, four, five, six and more components of initial set formulae. Georgian folk tales:

a (V) + b (NUM) + c(N) - იყო ერთი მჭედელი{iyo erti mchedeli}

a(V) + b(CONJ) +c (PTC) + d(V) + e (PRO) - იყო და არა იყო რა;

a (V) + b (NUM) + c (ADJ) + d (N) - იყო ერთი ბებერი ოქრომჭედელი {iyo erti beberi oqromchedeli};

a (N) + b (ADJ) + c (PRO) + d (V) - ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა {gvtis uketesi ra iqneboda};

a (V) + b (N) + c (ADJ) + d (N) + e (PRO) + f (ADJ) - იყო შაშვი მგალობელი,ღმერთი ჩვენი მწყალობელი {iyo shashvi mgalobeli gmerti chvenni mwyalobeli}.

English folk tales:

Once upon a time- a (ADJ) + b (IN) + c (DT) + d (N)

There was a woman - a (EX) + b (V) + c (DT) + d (NN)

There was once a woman - (EX) + b (V) + c (RB) + d (DT) + e (NN)

There was once a poor woman - a (EX) + b (V) + c (RB) + d (DT) + e (JJ) + f (NN).

According to the structure of components of medial set formulae of English Folk Tales can be three four, five, six, fifteenth and sixteenth.

„ჩემი შიშითკაშიფრინველიარდაფრინავს“- {chemi shishit cashi prinveli ar dafrinavs};

a (POSS) + b (N) + c (N) + d (N) + e (PTC) + f (PRED)

„ბევრი იარა თუ ცოტა იარა“ {bevri iara tu cota iara};

a (NUM) + b (PRED) + c (CONJ) + d (NUM) + e (PRED)

„ცხრა მთას იკით“ {cxra mtas iqit};

a (NUM) + b (N) + c (PRO)

„Up stick and bang him!“

a (ADV) + b (V) + c(CONJ) + d (V) + e (PRP)

„Table be covered!“

a (N) + b (V) + c (V)

According to the structure of components of final set formulae of Georgian folk tales consist of six, eight and nine.

„სადაც შენი დაიკვებო,იქ ჩემიცა თქვიო“ {sadac sheni daikvexo, iq chemical tqvio};

a (PRO)+b(PRO)+c(V)+d(ADJ)+e(POSS)

„როდესაც სიტყვას ამბობ დაფიქრდი და სხვას ორმოს ნუ უთხრო“ {rodesac sityvas ambob dapiqrddi da sxvas ormos nu utxrrio};

a (CONJ) + b(N) + c(V) + d(V) + e(CONJ) + f(PRO) + g(N) + h(PTC) +I(V)

„ყველამ ერთად და ბედნიერად დაიწყო ცხოვრება“ {yvelam ertad da bednierad daiwyo cxovreba}.

a (PRO) + b(ADV)+ c(CONJ) + d(ADJ) + e(V) + f(N)

As for English folk tales there are six and seven structural components of Final Set Formulae.

Chapter III

Semantic Aspects of Georgian and English Folk Tales

Chapter III comprises two paragraphs: 1. Semantics of Anthroponyms; 2. Semantic Aspects of Somatic Units.

In this chapter we have discussed and studied the Semantics of Anthroponyms and Semantic Aspects of Somatic Units in the typological research between two languages of folk tales.

Georgian folk tales contains a numerous interesting names and multi – thematic face. Here are the arising names and anthroponomics. The names of personages can be presented the characteristics of narrator of folk tales. According to this the reader determines the meaning of each name.

A lot of anthroponyms are represented in Georgian folk tales: „ირმისა“ – {Irmisa}, „სიზმარა“ - {Sizmara}, „ცისკარა“ - {Tsiskara}, „ასფურცელა“ – {Aspurtsela}, „ლერწმის ქალი“ - {Lerwmis qali}, „ბელტიელაპია“- {Beltylapia}, „ზღვახვრეპია“ - {Zgvaxvrepia} „წიფლის მტვრეველი“ - {Tsiplismtvreveli}, „წყალიხვრეპია - {Tsyalixvrepia}, „მზექალა“ - {Mzeqala}, „მზევარდა“ - {Mzevarda}, „ჭიანჭველების მაყურებელი“ - {Chianchvelebis mayurebeli}, „ცაში მაცქერალი“ - {Tsashimatsqerali}, „გორიგლეჯია“ - {Goriglejia}, „ფეხდობალა“ – {Pexdobala}, „კურდღლის ჭერია“ - {Kurdglis cheria}, „ხუთკუნჭულა“ - {Xutkunchula}, „კოკროჩინა“ - {Kokrochina}, „წყლის ჭაბუკი“ - {Tsyilis chabuki}, „ზღვის ქალი“ – {Zgvis qali}, „ტყის კაცი“ - {Tyis kaci} და სხვა. ინგლისურში: Dwarf“, „Thumb“, „Elf – Elves“, „Thumbkin“, „Tom Thumb“, „Prince“, „beautiful lady“, „Jack“, „Nix Nought Nothing“.

On the basis of studied materials we have received cultural universals in two different languages Georgian and English folk tales. These are: **Beauty-** მზეთუნახავი {Mzetunaxavi}, **Dwarf / Elf-Elves** - ცეროდენა {Tserodena}, **Prince** - უფლისწული {Uplistsuli}.

It is very important to study somatic names by cultural aspect in both Georgian and English folk tales. To study the vocabulary and especially ancient vocabulary of words (which includes somatic names) enriches and supplements the existing knowledge of about the language and culture. Somatic elements were pointed out for the research of the cultural aspects. For example somatic element of Georgian folk tales is **heart** and **liver**. The abovementioned somatic element is used for a care of function especially in Georgian folk tales. Unlike the Georgian language there is not confirmed the mentioned somatic element.

Somatic idioms are used as the form of punishment in Georgian and English folk tales. They are: in Georgian – ცხელის კუდზე (ძუაზე) გამობმა (to bind the horse tail); In English – to cut one’s head.

Chapter IV

Trope as Figures of Speech in Folk Tales

Chapter IV analysis the characteristics of trope of folk tales. Such as: 1. Epithet. 2. Simile 3. Metaphor 4. Repetition 5. Hyperbole 6. Symbol which contains four sub-paragraphs: 6.1 Symbol of Evil; 6.2 Symbol of Kindness; 6.3 Symbol of Colours; 6.4 Symbol of Numbers.

In folk tales we have found tautological, individual determiners and invariable epithets. Epithet is used in titles of English and Georgian folk tales. It has been appeared that the Simile is wide spread in folk tales. Metaphor is also typical in folk tales. It has been pointed out such cases when the birds and animals are spoken by human speech on folk tales. Metaphor and Personification are united. These natural features of the folk speech has been revealed in the Georgian folk tales rather than in English. As for Repetition it is one of the traditional figurative tools for the folk tales. Many repeated words are represented in folk tales as a set unit. We have also discussed the main component of trope - Hyperbole. It is an important means of speech in folk tales, which adds a special charm to the folk epos.

There are many names in the Georgian and English folk tales serving as a symbol of evil. In Georgian: დევი {devi}, კუდიანი დედაბერი - {kudiani dedaberi}, წყეული- {tsyeuli}, ეშმაკი - {eshmaki}, დედინაცვალი- {dedinacvali}, -ავსული - {avsuli}, ქაჯი {qaji}. გველეშაპი - {gveleshapi}. In English: The difference is minor between the languages. In English folk tales *Giant and dragon* have corresponding meaning as symbols of evil.

It has been revealed that all magical folk tales reflect in the relation of contradiction where kindness always wins. Symbols of kindness in the Georgian folk tales are: წიქარა - {tsiqara}, ირმისა - {irmisa}, ფასკუნჯი - {paskunji}, ასფურცელა - {aspurcela}, სიზმარა - {sizmara} რაში - {rashi}. In English are: **fairy, snow-white, Cinderella, steed, swans, Griffin of the Greenwood.**

Georgian folk tales are rich with the symbols of colours where there has been found achromatic (white and black) and chromatic (red) colours. Beside the abovementioned colors in English folk tales dominates chromatic colors: (green and blue). It has been defined as a symbol of death and underworld with the black color.

In English folk tales as a symbol of death has been proved black and blue. According to this it can be concluded that both the Georgian and English folk tales have their specific colours and symbols of importance.

In folk tales (Georgian and English) the numbers are used as the meaning of the sacral numbers. These are: Three, Seven and Nine. In some cases, there are four, five, twenty, forty, sixty numbers, but four is linked to the four corners of the world, another numbers marks as the power of multiply. Number "three" is connected to the performances and creates a system of colours (white, red, black). Time in folk tales is defined with the meaning of sacral numbers. In Georgian: სამი წელი - {sami tseli}, სამი თვე - {sami tve}, სამი რიცხვი- {sami ricxvi}, სამი დღე - {sami dge}, სამი საათი - {sami saati}, შვიდი დღე და შვიდი ღამე - {shvidi dge da shvidi game},

ცხრა მთას იქით - {cxra mtas iqit}) and in English (three times, three days, three years, three days and three nights – seven years, seven times nine nights and nine days) have been revealed.

Chapter V

Translation and its Stylistic Elements of Folk Tales

Chapter V includes two paragraphs: 1. Rhythm and Intonation, 2. National Colour. In this chapter it has been revealed traditional names of personages in folk tales. The prologue and epilogue of folk tales, the cultural elements, and traditional names of personages are the main creator of national colour. These are the small parts of cultures and their simply involvement in translations of folk tales wouldn't be advisable. Translation problems of folk tales from Georgian into English and on the contrary are solved on the level of style. This fact should be considered in practice of translation. With the scope of translations lexical or grammatical unit is the material, that translator should be left invariably or even more often used in translation to get psychological mood.

Conclusion

On the basis of our research it is outlined that Georgian and English folk tales are distinguished with various characteristics. They are represented as interesting and specific structural and semantic wholeness, where there are realized the features of all levels of languages as well as the culture of universals.

Typological analysis (structural-semantic, contrastive-comparative) of the following cases have been outlined:

- From the perspective of artistic chronotope and its linguistic units' expression, the initial and final formulae of Georgian and English folk tales are close to both folk tales and the inner opposition of its real world.
- Despite the system of the different languages the initial formulae of folk tales are related to the name of one specific essential formula (animate and inanimate).
- The rhythm and figurative ending is characterized for Georgian folk tales. The ending of English folk tales is non-figurative.
- The specificity of Georgian and English folk tales creates the meta-text, where are confirmed the following cases:
 - Coincidence of meta-text with paragraph;
 - Performance of two or more meta-text in the same paragraph;
 - Identification of several paragraph in each meta-text.
- The main features represents the interconnection of specific products of meta-text in English folk tales such as: full-stop, question and exclamation marks. These features aren't observed in the Georgian folk tales.
- Word order and sentence sequence is stable in two different languages. The altering of the sentence row breaks up the regularity of sentence sequence which changes the information meaning and thus renders the communication impossible.
- In order to enhance the aesthetic impressions authors often use lexical repetition in the Georgian and English folk tales. There can be found two types of lexical repetition in the Georgian and English folk tales: Implicit and explicit.
- Synonymic replacement is one of the main connecting means of meta-text constituents.
- The structure of sentence is more and less different in the analyzed texts. In Georgian folk tales sentences are mainly used as the examples of complex and compound sentences. But in English folk tales we have found the expanded simple sentences though it has revealed the examples of complex sentences and sentences with homogenous parts.
- Dialogue takes an important place in folk tales. It has often found the particle “ო” {o} as indirect oration in Georgian folk tales which belongs not to the narrator, but also the personage. Indirect oration isn't typical for English folk tales. Instead there has appeared “that” and “but” connectors in English.

• In the content of folk tales sequence of time is expressed in the following ways: In Georgian folk tales sequence of time is expressed after the moment of time or other action based on **Simultaneity** and **Posteriority**. In English grammatical categories of sequence time is based on three differential signal:

- **Anteriority**
- **Simultaneity**
- **Posteriority**

• A large number of ready formulae are universal in folk tales. These are initial, medial and final formulae with three, four, five and more components. It depends on the narrators of folk tales - as to how they change this or that phraseological unit, whether they will expand their structure, whether they will employ lexical repetition or synonymic substitution or use another synonymous or homonymous pair instead of another.

• With the structural point of view the initial formulae of Georgian folk tales verb can be found in the first position, but there are exceptions. The part of formulae starts with noun. In this case the verb-predicate has shifted in the final position.

• Existential (adverbial) unit has revealed as the characteristic of allomorphy in initial formulae of English folk tales. All of them are executed in the form of the noun.

• On the basis of our research there have been outlined that in Georgian language the second series of row (Aorist Indicative - წყვეტილი {tsyvetili}) and English past simple are absolutely consistent. We have found one combination which has been revealed in two different languages: the verb in the Georgian language which is the form of the first series of present tense and the verb in English which is the form of present tense are consistent to each other.

• There are “and”, “if” connectors in linguistic formulae of Georgian and English folk tales.

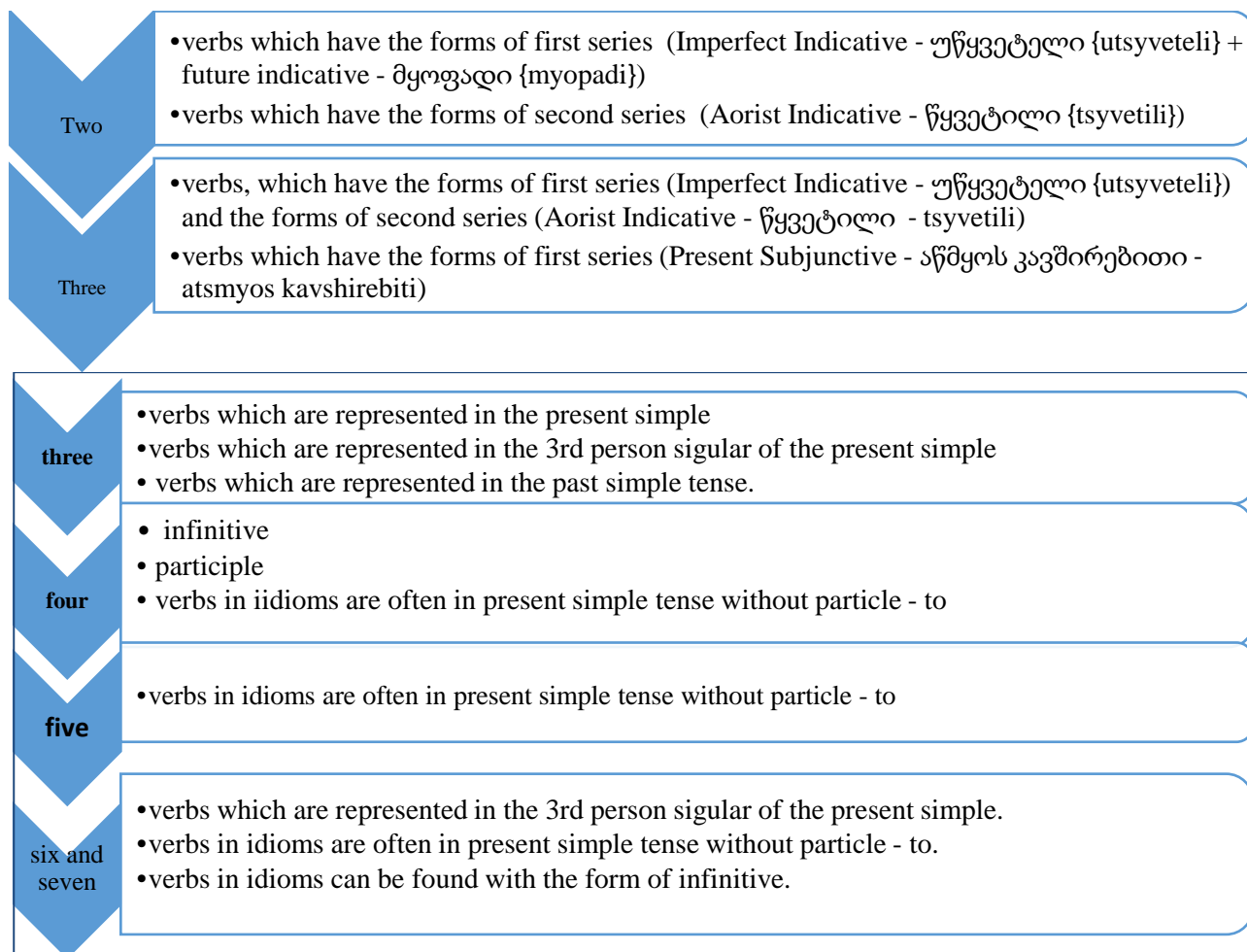
• The number of components of linguistic formulae is approximately from six to ten in Georgian and in English from six to seven.

• The somatic idioms are the main feature for Georgian and English folk tales. After considering somatic idioms it is apparent that the same emotions can be given as the same somatic components in the Georgian and English folk tales. For example: **1. Break one's heart** - გულის გასკდომა {gulis gaskdoma}; გულის გატეხვა {gulis gatexva}; **2. Set one's heart on** - გულში ჩავარდნა {gulshi chavardna}.

• The somatic idioms in folk tales have been expressed with positive and negative emotional evaluation system. After lexical analysis of somatic idioms and phraseological units we have outlined the following thematic groups: love,

gladness, fear, fury, sorrow. It has been revealed the universal characteristics of the somatic idioms. Revealed the existence of cognitive metaphor.

- We have found that the somatic idioms are used as a measure of function in folk tales which is the event of universal linguistic.
- With the morphological point of view we have found the nominal idioms in the form of singular and plural. Nominal idioms of folk tales are represented in nominative and possessive case. Prepositional names are formed in nominal idioms of Georgian folk tales. In English the nominal idioms consist of prepositional forms which is conditioned its structural factors in idioms. The majority of nominal idioms consist of nouns in possessive case and connectors. On the basis of verbal idioms of Georgian folk tales there have been outlined two groups. In English – five groups.

- In Georgian folk tales verbs in idioms have been proved positive and negative forms. In English verbs have been revealed only the positive forms.
- Word order isn't stable in verbal idioms of the Georgian language. They can be found with direct and inverse order. Word order is hard in verbal idioms of the English language.

- Idioms can create transformation time of verbal components. A large number of idioms characterize the present and past simple forms in English. In the mentioned idioms verb sometimes is the first or the final position in Georgian language.
- There are three groups of anthroponyms in Georgian and English folk tales: proper names, monikers and anonymous names.
- It has been revealed cultural universals for Georgian and English folk tales: მზეთუნახავი {mzetunaxavi} - **Beauty**, ცეროდენა {tserodena} - **Elf/ Elves, Dwarf**, უფლისწული {upliswuli} **Prince**.
- It has been proved that somatic element “**to eat heart and liver**” is used for a care of function especially in Georgian folk tales. Unlike the Georgian language there is not proved the mentioned somatic element.
- Somatic idioms are used in the form of punishment in Georgian and English folk tales. They are: in Georgian – to bind the horse tail - ცხელისკუდზე (ძუაზე) გამობმა. In English– to cut one’s head.
- In the present work the most figurative speech of tropes was proved such as: Epithet, Simile, Metaphor, Repetition, Hyperbole and Symbol.
- Folk tales are the artistic chronicle of fight against the evil. In Georgian and English folk tales as a symbol of evil there has been proved: დევი {devi}, კუდიანი დედაბერი - {kudiani dedaberi}, წყეული- {tsyauli}, ეშმაკი - {eshmaki}, დედინაცვალი- {dedinacvali}, -ავსული - {avsuli}, ქაჯი {qaji}. გველეშაპი - {gveleshapi}. The difference is minor between the languages. In English folk tales *Giant and dragon* have corresponding meaning as symbols of evil.
- It has been proved that all magical folk tales reflect to the relation of contradiction where kindness always wins. Symbols of Kindness in Georgian folk tales are: წიქარა - {tsiqara}, ირმისა - {irmisa}, ფასკუნჯი - {paskunji}, ასფურცელა - {aspurcela}, სიზმარა - {sizmara} რაში - {rashi}. In English are: **fairy, snow-white, Cinderella, steed, swans, Griffin of the Greenwood**.
- Georgian folk tales are rich with the symbols of colours. It has been found chromatic and achromatic colours. It has been defined the symbols of death and underworld with the black colour. In English there have been outlined black and blue colours.
- In folk tales (Georgian and English) the numbers used as the meaning of the sacral. These are: Three, Seven and Nine. Number “three” is connected to the performances and creates a system of colours (white, red, black). Time in folk tales is defined with the meaning of sacral numbers. In Georgian: (სამი წელი - {sami tseli}, სამი თვე - {sami tve}, სამი რიცხვი- {sami ricxvi}, სამი დღე -

{sami dge}, სამი საათი - {sami saati}, შვიდი დღე და შვიდი ღამე - {shvidi dge da shvidi game}, ცხრა მთას იქით - {cxra mtas iqit}) and in English (three times, three days, three years, three days and three nights – seven years, seven times nine nights and nine days) have been revealed.

- Translation problems of folk tales from Georgian into English and on the contrary are solved on the level of style. This fact should be considered in practice of translation. With the scope of translations lexical or grammatical unit is the material, that translator should be left invariably or even more often used in translation to get psychological mood.

- Thus, studied materials have proved that finding out structural and semantic similarities and differences of folk-tales has highlighted the interesting character

- istics and features within each language and has also underlined the need of deeper research in each certain issue of folk tale texts.

The principal issues of the thesis are depicted in the following publications:

1. Concerning word order sentence sequence in a Meta-text (Based on Georgian and English text materials). Humanities in the information society –II International conference proceedings, I, Shota Rustaveli Batumi State University, 2014 (Scientific Papers, ISSN 1987-7625, pg. 19-24).
2. Typological interrelationship of ready formulae of the prologue and eilogue of folk tales (based on the Georgian and English language materials). „Intercultural Dialogues III“, Meridiani, 201 (Scientific Papers, ISSN 2233-3401, pg. 527-535).
3. Interrelationship of Medial Stable Formulae in Folk Tales (based on the Georgian and English language materials). International Scientific Conference „Language and Culture III“, Works, Meridiani, 2015 (Scientific Papers, ISSN 1987-7323, pg. 391-399).
4. Some issues of Meta-text structure of folk tales (based on the Georgian and English language materials). Scientific Peer- Reviewed Journal, „Language and Culture“, №15, Meridiani, 2016 (ISSN 1987-7323, pg. 137-143).
5. Linguistic and Cultural Aspects of Georgian Folk Tales according to Marjory Wardrop's Translations - Humanities in the 21st century: scientific problems and searching for effective humanist technologies, research articles, B&M Publishing Research and Publishing Center “Colloquium” San Francisco, California, USA. 2016 (DOI: 10.15350/L_21 pg. 52-56).